

Paratuberkulos Nöt 2020

Kontrollprogram för nötkreatur

Bakgrund

Sverige är fritt från paratuberkulos, en tarmsjukdom som annars är vanligt förekommande i stora delar av världen. Sjukdomen orsakas av bakterien *Mycobacterium avium* sp *paratuberculosis* som drabbar nötkreatur, får och andra idisslare. Sjukdomsförloppet är långsamt och det infekterade djuret sprider smitta under lång tid innan det utvecklar symptom såsom diarré och avmagring. Förutom djurlidande för sjukdomen med sig produktionsnedsättningar både i form av minskad tillväxt och minskad mjölkproduktion. När ett djur väl fått symtom leder sjukdomen till döden inom några månader och sjukdomen går inte att behandla. Det långsamma, osynliga sjukdomsförloppet före symptomdebut gör paratuberkulos till en komplicerad sjukdom då ett infekterat djur riskerar att sprida smittan under lång tid innan sjukdomen upptäcks. När de sjuka djuren upptäcks har smittspridningen i allmänhet gått så långt att en stor andel av djuren i besättningen är smittade. Kontrollprogrammet för nötkreatur 1998 startades kontrollprogrammet för paratuberkulos upp efter ett omfattande smittspårnings- och bekämpningsarbete genomförts efter att sjukdomen upptäckts hos en importerad tjur. Syftet med kontrollprogrammet är att kunna erbjuda försäljning med paratuberkuloskontrollerade avelsdjur.

Gård & Djurhälsan är huvudman för kontrollprogrammet som har utvecklats efterhand och har varit treårigt sedan 2011. Under 2020 har en översyn av programmets utformning och provtagningsmodell genomförts vilket resulterat i att programmet från och med 2021 övergår till att vara 2-årigt.

Under det 3-åriga programmet togs träckprover, men i det 2-åriga programmet kommer analys göras på blodprover. Vid negativt prov tilldelas efter första provtagningen B-status och efter andra negativa provtagningen A-status. Vid eventuellt positiva blodprover görs en ny provtagning i besättningen då träckprover samlas in. Efter att A-status uppnåtts provtas sedan besättningarna via obduktion vid självdöda eller avlivade djur där inte paratuberkulos kan uteslutas.

Besättningar inom kontrollprogrammet kan endast köpa in djur från besättningar med motsvarande eller högre status. Detta gäller även vid inköp av djur från utlandet, vilket innebär att programmet minskar risken för att paratuberkulos åter ska introduceras till Sverige. Djurkontaktarna kontrolleras genom att besättningarna årligen skickar in en

djurägarförsäkran till huvudmannen. I djurägarförsäkran redovisas inköpta och sålda djur.

Resultat

Anslutningsgraden till kontrollprogrammet för paratuberkulos är god och programmet värderas högt av uppfödare av avelsdjur av köttras. Knappt 95% av de 457 besättningarna anslutna till programmet 2020 har A –status.

Diskussion

Sverige har en unik situation när det gäller paratuberkulos där kontrollprogram och övervakning bidrar till att bevisa att vi inte har sjukdomen och att behålla en paratuberkulosfri avelsbas i landet. Import av levande djur utgör den enskilt största risken för att introducera sjukdomen i Sverige och vår bedömning är att paratuberkulosprogrammet utgör ett viktigt skäl till att avelsdjur av köttras inte importeras i någon hög utsträckning.

Att programmet övergår till analys av blod istället för träck innebär inte bara att enskilda djurägare snabbare kan uppnå A-status och sälja paratuberkulosfria avelsdjur utan också en högre test-säkerhet och en mer kostnadseffektiv kontroll.